

Koen Brouns

Bart Platteau: Het mooie van jazz is dat je steeds blijft zoeken

Mijn afspraak met Bart Platteau vindt plaats in de bijzonder goed ingerichte nieuwe muziekschool van Roosendaal. Ik ken zijn naam omdat hij jazz-fluitist is in de band van Amina Figarova. Wanneer ik voor mijn vertrek even zijn website nakijk, ontdek ik dat Bart Platteau een authentieke Belg is. Ondertussen woont en werkt hij al vijftien jaar in Nederland en heeft hij zich, ondanks zijn aanvankelijk voornemen om zijn afkomst niet te verloochenen en zijn uitspraak 'zuiver' te houden, ook in taalkundig opzicht geassimileerd. Onder invloed van het taalgebruik van uw interviewer krijgt zijn tongval tijdens ons gesprek echter weer meer en meer een Brussels tintje.

Bart Platteau

Je hebt in het conservatorium van Brussel niet alleen fluit, maar ook slagwerk gestudeerd?

“Het fluitspelen is voor mij wel altijd in de eerste plaats gekomen. Ik ben begonnen bij een schitterende leraar, de jonge Eric Van Boterdael, die ook fluitist was in de Munt. Slagwerk ging mij echter heel gemakkelijk af. Ik ging naar de kunsthumaniora in Brussel en toen het tijd was om de overstap te maken naar het conservatorium, had ik meer kans om als slagwerker binnen te geraken. Eén of twee jaar later heb ik er dan ingangsexamen gedaan voor fluit, ik volgde les bij Paul Van Wolleghem. Met het slagwerk ging het inmiddels zo vlot dat ik zonder veel moeite kon meespelen met verschillende klassieke orkesten. Dat was een tamelijk hectisch bestaan, ik studeerde nog en speelde ondertussen ook zoveel mogelijk in allerlei jazzkroegen.”

Is het idee om jazz te gaan spelen ontstaan tijdens je klassieke opleiding?

“Ik ben er eigenlijk altijd in geïnteresseerd geweest. En

ik wou ook altijd echt fluitist worden, veel optreden. Het lukte me wel om tijdens mijn conservatoriumtijd overal te gaan spelen en ik kon me goed redden. Maar toch bleef ik op een gegeven moment op mijn honger zitten, omdat ik me bij het improviseren nooit echt op mijn gemak voelde. Ik voelde dat ik de technische achtergrond miste om op gelijk welk akkoord eender wat te kunnen spelen. Dus ben ik op een gegeven moment volledig gestopt met mijn concerten als slagwerker en mijn andere engagements. Ik heb toen al mijn slagwerkmateriaal verkocht en ging naar Ferdinand Povel (jazzfluitist, red.) in Rotterdam. Bij hem studeerde ik gedurende een kleine twee jaar 8 tot 10 uur per dag om mezelf een goede basis te geven.”

Valt klassiek en jazz te combineren?

“Zelf speel ik nog weinig klassiek. Amina Figarova, mijn vrouw, is als klassiek pianiste opgeleid, en soms doen we wel wat samen. Maar één van de meest inspirerende jazzfluitisten is voor mij Hubert Laws. En die was toch een tijdlang lid van de New York Philharmonic en de Metropolitan Opera. Combineren is zeker mogelijk, maar ik denk dat iedere jazzmuzikant door een periode van intense studie heen moet. Er is er geen enkele die kan zeggen dat hij het heeft gehaald zonder. En het mooie is dat je ook steeds blijft studeren, je blijft maar zoeken. Een tijd geleden belde ik met Toots Thielemans. Het was kwart voor twaalf, en zijn vrouw vroeg om een ogenblikje geduld omdat hij net uit de douche kwam. Ik dacht dat ik misschien wat vroeg had gebeld, maar toen bleek dat hij net zijn drie uur oefeningetjes achter de rug had, en er in de namiddag nog twee ging bijdoen.”

Denk je als jazzfluitist op dezelfde manier over toonvorming?

“Toch wel. Ik werk thuis op dezelfde manier aan mijn klank als een klassieke muzikant. Natuurlijk is de benadering van de muziek anders: als klassiek muzikant ga je welbepaalde sequensen steeds verder verfijnen en afwerken, terwijl je in jazz eerder zoekt naar een meer algemene, complete beheersing van je instrument, je ook meer cerebraal bezig bent. De muziek ontstaat in je hoofd, en je studie is erop gericht om dat wat je in je hoofd hoort over te zetten naar je instrument.”

Gebruik je veel elektronica of moderne technieken in je spel?

“Ik heb vroeger wel gewerkt met echo- en effectpedalen, maar ik gebruik steeds minder effecten in het spelen. Ik heb er wel spijt van dat ik ooit een pedaal heb verkocht waarmee je in octaven speelt, dat hoop ik ooit nog eens terug te vinden. Een microfoon dat je op het kopstuk vastzet gebruik ik ook niet meer, een vaste microfoon geeft veel meer variatiemogelijkheden. Ik gebruik hem zoals een zanger, ik varieer de

afstand, ik eet hem soms bijna op. Een heel leuk effect vind ik de tongpizzicato, vlakbij de microfoon. Je hoort het verschil niet met een vioolpizzicato. Daarnaast liggen flatterzunge en verschillende tongaanzetten voor de hand, natuurlijk. Op het zingen en spelen ben ik wat uitgekeken, het is een beetje een fluitistencliché geworden: twee chorussen, en het

laagte, en toch betrap ik me erop dat ik, als ik naar onze laatste cd luister, bij hogere passages niet meteen kan zeggen of ze nu op c- of besfluit gespeeld zijn. Een beetje spannend was wel dat ik mijn instrument op bestelling moest laten maken. De verkoopster wist echter zoveel van die fluiten af, dat ze me wist te overtuigen. Het is een zilveren instrument met gesoldeer-

Bes- en C-fluit

derde met de stem erbij. En dubbeltonen klinken meestal te vals om te gebruiken.”

De directe aanleiding voor dit interview is het feit dat je op een bes-fluit speelt. En daar zijn wij als fluitisten natuurlijk heel nieuwsgierig naar...

“Een groot voordeel van een bes-fluit is dat je gestemd staat in dezelfde toonaard als de saxen en kopers. Heel veel stukken zijn in mol-toonaarden geschreven en gebruiken de bes als laagste noot van het thema. Als fluitist ben je met een bes-fluit meteen verlost van onhandige octaveringen. En je merkt meteen dat saxofonisten toch een iets gemakkelijker leven hebben, want heel wat stukken liggen gewoon gemakkelijker in de oorspronkelijke toonaard. Een nadeel is dat je bij het improviseren natuurlijk gewend bent om in c te spelen en te denken, dat vraagt de grootste aanpassing. Ik heb de bes-fluit ontdekt dankzij Hans van der Spek van Muziek Hakkert. Hij maakte me attent op een oude Emerson in bes, een Amerikaanse fluit, die hij had liggen. Die werd waarschijnlijk gebouwd voor gebruik in de vele concertbands die in Amerika bestaan. Het was geen echt goed instrument, wat moeilijk om te bespelen en niet helemaal zuiver. Maar ik gebruikte ze wel regelmatig, en had dus eigenlijk een professioneel instrument nodig. Toen ik in januari 2002 op een conferentie in Amerika hoorde dat op de stand van Altus een bes-fluit lag, ben ik dan ook meteen gaan kijken. Tijdens een concerttour in Californië kwam ik bij de importeur voor Amerika terecht en kon ik het instrument uitproberen. De fluit speelt enorm gemakkelijk en het geluid is fantastisch. En de klank vermengt zich goed met die van de andere blazers. Je hebt meer klank in de

de toongaten, de klassieke extra's als een E- (of beter D-) mechaniek en, om de prijs wat te drukken, een verzilverde mechaniek. Er zit ook een a-voet op, zodat het instrument bijna net zo laag speelt als een altfluit.”

Wordt dit instrument wel vaker gebruikt door jazz-muzikanten?

“De importeur waar ik de fluit besteld heb had nog één exemplaar verkocht aan een andere jazzfluitist, en in Nederland ken ik niemand.”

Welke fluiten heb je nog meer?

“Ik heb twee oude Lot-fluiten, een zilveren met een moderne kop en een verzilverde reservefluit. Het zijn geen gemakkelijke instrumenten, maar ik hou van de klank. En ik ben erg trouw aan mijn instrumenten. Een altfluit heb ik ook, maar nu die nieuwe bes-fluit er is, bespeel ik die nog amper. En daarnaast heb ik een hele collectie etnische instrumenten. Mijn shakuhachi gebruik ik regelmatig, er staat een mooie solo op onze nieuwe cd. Nadat ik het instrument aan het eind van de jaren '80 hoorde op een concert in Rotterdam, heb ik een vriend die naar Japan ging gevraagd om me een Shakuhachi mee te brengen. Het heeft wel wat tijd gekost om er op te leren spelen en ik heb ook ooit drie lessen genomen bij een Japanse meester om me wat technische handigheidjes bij te brengen. Ik speel overigens uitsluitend fluit, geen andere blaasinstrumenten, omdat ik vind dat die nadelig zijn voor de embouchure. Een overblijfsel uit mijn slagwerkperiode is de vibrafoon, dat speel ik ook nog regelmatig op concerten.”

Ik merkte dat je in het ensemble van je vrouw, Amina Figarova, niet alleen fluitist bent maar ook instaat voor de website en de contacten?

“Daar ben ik een beetje ingerold. Onze eerste cd namen we op onder onze beide namen, maar zij treedt sindsdien meer naar voor als de artistieke leider van het kwintet of het septet, en ze schrijft ook alle composities en arrangementen. Ik ben de regelneef van het gezelschap, ik zorg voor de contacten, de publiciteit, de concerten, het hele beheer. Ik heb daarvoor ook een eigen bureau, ik doe dat niet meer thuis. ’s Morgens ga ik dus uit werken, maar als ik thuis ben, kan ik mijn tijd ook gebruiken om echt te studeren. Het kost heel zeker veel moeite om concerten te vinden, maar dat lukt ons aardig. We hebben net een tournee achter de rug met twee Amerikaanse musici waar we sinds vijf jaar een exchange-programma mee hebben. We ontmoetten hen in Aspen, Colorado, en daar ontstond het idee om beurtelings tournees te organiseren. Een hele goede manier van samenwerking. We zijn regelmatig op reis, we kunnen veel spelen.

De passie en de drive om te spelen is er heel zeker nog. Ik merk ook dat ik, door de ervaring die we opbouwen, op een andere manier ga spelen. Ik hoef niet meer zo nodig een technische riedel voor de honderdste keer ten gehore te brengen, ik probeer veel meer rust en sfeer in te bouwen.”

Daarnaast ben je ook werkzaam als docent. Wat zijn daarin je voornaamste bekommernissen?

“Ik geef sinds vijf jaar één dag in de week les als hoofd-docent fluit in de afdeling Lichte Muziek in het conservatorium van Rotterdam, en kom daarnaast ook één dag per week naar Roosendaal.

In Roosendaal geef ik fluit en ensemble, het is een fijn schooltje met een hele goede omkadering. Ik heb er ook een aantal volwassen leerlingen die soms een beetje gedemotiveerd zijn na de klassieke opleiding die ze achter de rug hebben. Het is fijn om te zien hoe ze weer meer plezier krijgen in het fluitspel en hoe ze evolueren en zich vrijer gaan bewegen op een podium.

In Rotterdam zijn er momenteel twee hoofdvakkers. De ene leerling heeft reeds een klassieke opleiding afgesloten, de andere begint aan haar hogere studies. Daarnaast zijn er heel wat die fluit kiezen als tweede instrument. Het sterke aan het conservatorium van Rotterdam is dat je er naast de klassieke richting werkelijk zowat alle muziekstijlen kan studeren. Dat geeft een interessante dynamiek aan de school en is een goede voedingsbodem voor nieuwe ideeën.

Leerlingen van de jazz-afdeling worden opgeleid tot klassieke, ‘mainstream’-muzikanten. Het belangrijkste naast het technisch leren denken en spelen in alle toonaarden is dat ze elke week een andere solo naspeelen. Een opleiding van vier of vijf jaar is genoeg om hen vertrouwd te maken met het jazz-idioom. En daarna moeten ze natuurlijk blijven studeren om te kunnen evolueren.

Ik geef ook wel les aan nevenvakkers uit andere afdelingen. Als ze bijvoorbeeld uit de salsa-richting komen, probeer ik ze aan te moedigen om wat meer te experimenteren en wat minder toonaardgebonden te gaan improviseren.”

Welke jazzfluitisten vind je echt goed? En door welke muzikanten ben je het meest beïnvloed?

“Hubert Laws is toch wel één van de grootsten. Ik denk ook meteen aan Joe Farrell, Sam Most, Dave Valentin, schitterend voor latin, en de Cubaanse fluitist Marraca. En los van het instrument zijn er natuurlijk een heleboel klassieke jazz-grootheden die me beïnvloed hebben. Naast bijvoorbeeld Pat Metheny en John Coltrane is zeker ook Cannonball Aderley voor mij heel inspirerend.”

Heb je nog wensen voor de toekomst?

“Ik heb er altijd van gedroomd om te kunnen spelen, ik heb er ook echt voor gewerkt en ik ben blij met wat ik bereikt heb. Natuurlijk wil ik zoveel mogelijk verder blijven reizen en spelen. Ik heb me nooit veel zorgen moeten maken om het lesgeven, ik krijg de kans om zaken door te geven maar kan daarnaast voldoende mijn vrijheid behouden. Het allerleukste is wel dat je voelt dat je als muzikant voortdurend kan blijven evolueren. Die zoektocht is het meest fascinerend en geeft uiteindelijk ook de meeste voldoening.”

~~~~~ eedoooo ~~~~~